

Wobec wątpliwości powstałych na tle art. 193 ust. 4 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej przedstawiam opinię prawną, dotyczącą ponoszenia przez osobę pełnoletnią pozostającą w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka opłat, o których mowa w art. 193 ust. 1 pkt 1 ustawy.

Opinia: W mojej ocenie osoba pełnoletnia nadal przebywająca w rodzinnej pieczy zastępczej co do zasady, może być zobowiązana do poniesienia opłaty, o której mowa w art. 191 ust. 1 pkt 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (opłata odpowiadająca wartości świadczeń oraz dodatków dla rodziny zastępczej, o których mowa w art. 80 ust. 1 i art. 81). Do takiego wniosku prowadzi wykładnia językowa przepisów ustawy.

Zgodnie z art. 193 ust. 4 w przypadku, o którym mowa w ust. 3, za okres pobytu w pieczy zastępczej po uzyskaniu pełnoletności przez osobę, która osiągnęła pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej, o której mowa w art. 37 ust. 2, opłatę lub jej część ponosi także ta osoba, w wysokości nie wyższej niż 50% kwoty dochodu tej osoby, o którym mowa w art. 80 ust. 3. Zgodnie z ust. 3 do którego odwołuje się ustawodawca w ust. 4, w przypadku braku możliwości uzyskania od rodziców całości lub części opłaty, opłatę, o której mowa w ust. 1 pkt 2 i 3, ponoszą osoby dysponujące dochodem dziecka, w wysokości nie wyższej niż 50% kwoty tego dochodu.

Sformułowanie „przypadek, o którym mowa w ust. 3”, w mojej ocenie, należy odnosić wyłącznie do fragmentu ust. 3 „w przypadku braku możliwości uzyskania od rodziców całości lub części opłaty”.

W tym miejscu należy podkreślić, że u art. 193 ust. 3 ustawodawca dwukrotnie posługuje się pojęciem opłata – raz w znaczeniu ogólnym, drugi raz po przecinku ograniczając dyspozycją ust. 3 do opłaty, o której mowa w ust. 1 pkt 2 i 3. Jest to zabieg zrozumiały. Do czasu osiągnięcia pełnoletności przez dziecko przebywające w rodzinnej pieczy zastępczej nie dysponuje ono samodzielnie swoimi dochodami. Zgodnie z art. 80 ust. 2 ustawy wysokość świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej pomniejsza się o kwotę nie wyższą niż 50% dochodu dziecka, nie więcej jednak niż o 80% kwot, o których mowa w ust. 1. Dochodem dziecka dysponują rodzice zastępczy lub prowadzący rodzinny dom dziecka. Nie ma zatem potrzeby by z rodziców zastępczych czy prowadzącego rodzinny dom dziecka jako dysponujących dochodem dziecka „ściągać” należności, jeżeli w tym okresie pobierają oni świadczenie pomniejszone o kwotę odpowiadającą do 50% dochodów dziecka.

Z chwilą osiągnięcia pełnoletności osoba fizyczna może już samodzielnie dysponować swoim dochodem. Przewidział to również ustawodawca, który w art. 82 ust. 2 wskazał, że w przypadku gdy po osiągnięciu przez dziecko pełnoletności osoba ta nadal przebywa w pieczy zastępczej, przepisów art. 80 ust. 2-5 (a zatem przepisów dotyczących pomniejszenia wysokości świadczeń o dochody dziecka) nie stosuje się. Stąd pojawia uregulowanie art. 193 ust. 4.

Inne rozumienie powyższych przepisów w sposób oczywisty naruszyłoby konstytucyjne zasady sprawiedliwości społecznej (art. 2 Konstytucji RP) oraz art. 32 (zasada równego traktowania). Osoba kierowana do pieczy zastępczej nie ma żadnego wpływu na to, czy będzie to rodzina zastępcza, rodzinny dom dziecka czy placówka. Nałożenie wyłącznie na wychowanków placówek obowiązku partycypacji w

kosztach utrzymania w pieczy nie znajduje żadnego uzasadnienia, przy założeniu, że sytuacja życiowa takich osób z reguły będzie cięższa niż osób opuszczających rodzinną pieczę zastępczą.

Tylko na marginesie powyższych rozważań. Zgodnie z art. 193 ust. 4 może mieć zastosowania tylko w przypadku, jeżeli brak jest możliwości uzyskania od rodziców całości lub części opłaty. Organ w toku postępowania musi wykazać jakie czynności podjął wobec rodziców i dlaczego okazały się one bezskuteczne.

Dla ułatwienia treść przepisów powołanych w opinii poniżej:

Treść art. 193 ust. 1-5

Art. 193. 1. Za pobyt dziecka w pieczy zastępczej rodzice ponoszą miesięczną opłatę w wysokości:

- 1) przyznanych świadczeń oraz dodatków, o których mowa w art. 80 ust. 1 i art. 81 - w przypadku umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej spokrewnionej, rodzinie zastępczej zawodowej, rodzinie zastępczej niezawodowej lub rodzinnym domu dziecka;
 - 2) średnich miesięcznych wydatków przeznaczonych na utrzymanie dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej oraz interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym - w przypadku umieszczenia dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej oraz interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym;
 - 3) środków finansowych na utrzymanie dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz środków finansowych na bieżące funkcjonowanie tej placówki - w przypadku umieszczenia dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego.
2. Za ponoszenie opłaty, o której mowa w ust. 1, rodzice odpowiadają solidarnie.
3. W przypadku braku możliwości uzyskania od rodziców całości lub części opłaty, opłatę, o której mowa w ust. 1 pkt 2 i 3, ponoszą osoby dysponujące dochodem dziecka, w wysokości nie wyższej niż 50% kwoty tego dochodu.
4. W przypadku, o którym mowa w ust. 3, za okres pobytu w pieczy zastępczej po uzyskaniu pełnoletności przez osobę, która osiągnęła pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej, o której mowa w art. 37 ust. 2, opłatę lub jej część ponosi także ta osoba, w wysokości nie wyższej niż 50% kwoty dochodu tej osoby, o którym mowa w art. 80 ust. 3.
5. Osoby dysponujące dochodem dziecka oraz osoba, która osiągnęła pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej, o której mowa w art. 37 ust. 2, w przypadkach, o których mowa w ust. 3 i 4, odpowiadają za ponoszenie opłaty solidarnie z rodzicami.

Treść przepisów powiązanych:

Art. 80. 1. Rodzinie zastępczej oraz prowadzącemu rodzinny dom dziecka, na każde umieszczone dziecko, przysługuje świadczenie na pokrycie kosztów jego utrzymania, nie niższe niż kwota:

- 1) 660 zł miesięcznie - w przypadku dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej spokrewnionej;
 - 2) 1000 zł miesięcznie - w przypadku dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej zawodowej, rodzinie zastępczej niezawodowej lub rodzinnym domu dziecka.
2. Wysokość świadczenia, o którym mowa w ust. 1, pomniejsza się o kwotę nie wyższą niż 50% dochodu dziecka, nie więcej jednak niż o 80% kwot, o których mowa w ust. 1.
3. Za dochód dziecka uważa się otrzymywane alimenty, rentę rodzinną oraz uposażenie rodzinne.
4. Zmiany wysokości dochodu dziecka w okresie pobierania świadczenia, o którym mowa w ust. 1, nie wpływają na wysokość tego świadczenia, jeżeli łącznie nie przekroczyły 10% dochodu dziecka,

uwzględnionego przy ustalaniu jego wysokości.

5. W przypadku gdy zmiany wysokości dochodu dziecka łącznie przekroczą 10% dochodu dziecka uwzględnionego przy ustalaniu wysokości świadczenia, odpowiednio rodzina zastępcza lub prowadzący rodzinny dom dziecka informuje o zmianie wysokości dochodu dziecka organ, który przyznał świadczenie.

Art. 82. 1. Rodzinie zastępczej oraz prowadzącemu rodzinny dom dziecka przysługuje świadczenie, o którym mowa w art. 80 ust. 1, oraz dodatki, o których mowa w art. 81, również po osiągnięciu przez dziecko pełnoletności, jeżeli nadal przebywa w tej rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka, na zasadach określonych w art. 37 ust. 2.

2. W przypadkach, o których mowa w ust. 1, przepisów art. 80 ust. 2-5 nie stosuje się.

Art. 37. 2. Osoba, która osiągnęła pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej, może przebywać w dotychczasowej rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka albo placówce opiekuńczo-wychowawczej, za zgodą odpowiednio rodziny zastępczej, prowadzącego rodzinny dom dziecka albo dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25. roku życia, jeżeli:

1) uczy się:

- a) w szkole,
 - b) w zakładzie kształcenia nauczycieli,
 - c) w uczelni,
 - d) u pracodawcy w celu przygotowania zawodowego
- lub

2) legitymuje się orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności i uczy się:

- a) w szkole,
- b) w zakładzie kształcenia nauczycieli,
- c) w uczelni,
- d) na kursach, jeśli ich ukończenie jest zgodne z indywidualnym programem usamodzielnienia,
- e) u pracodawcy w celu przygotowania zawodowego.